

Posudek diplomové práce Bc. Terezy Zudové
Tělesnost v lidové písni (Perspektiva etnolingvistiky a kognitivní poetiky)

Diplomová práce Terezy Zudové je mezioborová: zabývá se folklorním materiálem (texty lidových písní z Erbenových a Sušilových sbírek), teoreticko-metodologicky vychází ze současné polské etnolingvistiky a bere v úvahu také perspektivu kognitivní poetiky; výsledky jejího výzkumu mohou být tedy zajímavé v několika ohledech a v několika kontextech.

Ústředním tématem vlastního zkoumání je tělesnost, konkrétně jde o sondu do sémantiky spojené se somatismy, které se v lidových písních nejčastěji vyskytují (už to je jednou z otázek): jednotlivá pojmenování částí těla jsou (v dostatečně širokých kontextech) excerpována a poté jsou vybrány čtyři z několika nejfrekventovanějších k podrobnému studiu na základě pojmových profilů vzhledu, funkce, lokalizace a gesta. Podobných prací metodologicky ověřujících teorii a metodologii významových profilů somatismů už bylo v minulých letech obhájeno několik; tato je ovšem jediná, která se v tomto ohledu zabývá folklorem, resp. lidovými písněmi.

Než diplomantka začne prezentovat výsledky svého zkoumání, včleňuje práci do širšího kontextu: pojednává nejprve o specifičnosti lidového poetického stylu a různých aspektech písňového folkloru, pak obecněji o vztahu jazyka a kultury, jak se zohledňuje v pojetí etnolingvistiky J. Bartmiňského, potažmo v pojetí kognitivní lingvistiky (včetně exkurzu filozofického). Soustřeďuje se pak na pojem profilování významu a na charakteristiku pojmových profilů spojených se somatismy.

K této části práce mám několik poznámek. Především si nejsem jista, zda teoretické pasáže nejsou vzhledem k celku práce redundantní – a zda jsou vždy relevantní. Ocenit je třeba, že je výklad zaměřen na málokdy zpracovávané téma poetiky lidové písně – a v neposlední řadě že je solidně prokomponován (spojuje při tom etnolingvisticko-stylistickou teorii Jerzyho Bartmiňského, poetiku lidové písně Viliama Marčoka a některé vývody z kompendia folkloristy Bohuslava Beneše); avšak na druhou stranu je nutno říci, že s tímto kontextem diplomantka dále takřka nepracuje a poetické aspekty vybraných textů ponechává víceméně stranou.

Jádrem práce je část Somatismy v lidové písni. Autorka vzhledem ke svému úkolu myslím velmi dobře vybrala výchozí soubory textů – z obou výše jmenovaných sbírek excerpovala jednak milostné písně (lyrické) a souběžně i písně epické, zvláště balady: ukázat se tak mohlo, že např. hlava nebo krev jsou mnohem exponovanější v baladách, mezi cenná zjištění patří i to, že takřka třetinu mezi všemi výskyty somatismů zaujímá srdce. Následuje pojednání o čtyřech vybraných částech těla (potažmo somatismech): jsou to ruce, oči, krev a tvář (resp. líčka, sem vřazena též ústa – huba – hubička, snad poněkud málo ústrojně?). Na důvod výběru právě těchto částí těla bych se diplomantky ráda zeptala v rámci obhajoby. Diplomantka dobře zachází s materiálem: práce obsahuje velmi pěkné pasáže analyticko-interpretací, ukazují se zajímavé věci k somatickým profilům v lidové písni, autorka si povšimla řady detailů a ukázala, že v lidových písních se mohou exponovat části těla v úplně (či poněkud) jiných profilech (resp. subprofilech) než v běžném diskursu (např. oko tam bývá často spojeno s pláčem mnohem více než se zrakem či věděním, poznáním apod., krev se ukazuje v jiných profilech v baladách ve srovnání s milostnou lyrikou, zajímavý je profil „gesta“ v souvislosti s rukou apod.).

Chybí tu ovšem citelně cosi jako syntéza – a také chybí provázanost vlastního výzkumu s výše uváděnými teoretickými partiemi o lidové písni (a s jakýmkoli širším kontextem obecně). Lépe by bylo možné vystihnout cíl a důvod, proč jsou zde propojeny právě tyto kontexty. Bezradnost je patrná i v závěrečných pasážích – ve vlastní reflexi toho, co se vlastně v práci ukázalo, co to vše znamená. Snad by bylo vhodné, aby tuto podobu práce autorka posoudila s větším časovým odstupem a zasadila ji poté do patřičných souvislostí, to však z praktických důvodů zřejmě nebylo možné.

V práci se vyskytuje několik drobnějších formálních (příp. i formulačních) nedostatků, nepřekračují však běžnou normu. Upozornit musím na mylné uvádění slovníkových zdrojů v rámci sekundární literatury.

Myslím, že práce zůstala na půlce cesty a její (i autorčin) potenciál byl mnohem větší, než se nakonec realizovalo. Ačkoli totiž prezentuje téma velmi zajímavé a netradiční a dobrala se cenných drobných zjištění stran různých (v mnohém specifických) významových poloh somatismů v lidové písni, širší syntéza (zejm. s ohledem na kognitivněpoetický aspekt práce) bohužel chybí. Plnokrevný svět lidové písně s jeho smyslovostí a metaforicko-metonymickou symbolikou (která je s částmi těla silně spojená) autorčinou interpretací pouze nenápadně prosvítá.

Práce však nepochybně splňuje kritéria kladená na diplomové práce, a to po stránce obsahové i formální. Vzhledem k tomu ji tedy doporučuji k magisterské obhajobě. Návrh klasifikace: velmi dobře (bude-li tomu odpovídat obhajoba).

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., PhD.
Ústav jazyků a komunikace neslyšících
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

V Praze 13. června 2017